

چوواش ČUVAŠ نوعی گیاه که در

خورش ترش تره بکار میرود

چی چی نی ČIČINI گنجشک

چیری ČIRI ظرف مسی برای دوشیدن

گاو و گوسفند

چیشن ČIŠTAN چشیدن

چیک چی ČIKČI اشیاء خردده ریز

ح

حاجی علی احمد کور

یکی از ثروتمندان بزرگ سابق گیلان

حسین حاجی تقی

یکی از افراد معنوی گیلان که شهرت به بزدلی

داشت

حسین خالدار

یکی از فراتشان معروف دوران استبداد

خ

خار کردن XAR KARDAN

دور ریختن

خاش XAŠ استخوان

خال XAL شاخه

خالو XALU گوجه

خشکار *XOŠKAR* شیرینی مخصوص
 گیلانیان که ترکیبی است از آرد برنج و نشاسته
 که روی ظرف مخصوص روی اجاق ریخته میشود
 و بعد از بسته بندی در میانش مغز گردوی سائیده
 شده و شکر و هل میریزند و سرخ میکنند و توی شکر
 مات شده می خیسانند و میخورند

خکاره *XAKARA* تابه مسی

خکاره دی بیج *XAKARA BIBIJ*

نوعی شیرینی که با شکر و آرد و زعفران و
 ته ماده روغن داغ شده ساخته میشود

خلاف ملاف *XALAF MALAF*

اصطلاحی مودپانه که به شلوار گفته میشود

خمس *XAMAS* یکنوع غذا مرکب از

انگور پخته و تخم مرغ نیمرو .

خوبوسه *XOBOSE* نوعی بلبل که نه

فرر و چالاک است و نه مانند بلبل های معمولی
 خوانندگی میکند

خوتکه *XOTKA* پرنده دریائی از نوع

مرغابی و کوچکتر از آن

خوج *XUJ* گلایی وحشی

خوس *XI'S* سرفه

حیس سوه *XISSUAN* تمسک

د

- دان چیلیکا *DAN ČALIKA* تنقل ،
 تغییر ذائقه
 دپاچن *DAPAČEN* پاشیدن آب
 دپراشتن *DAPRAŠTAN* تکیه دادن
 دپرکانن *DAPARKANEN* تکان
 دادن ناگهانی
 دپرکستن *DAPARKASTAN* بیدار شدن
 ناگهانی از خواب
 دیچ دیچ *DAPAČ DAPAČ*
 هرکه هرکه ، در هم لولیدن
 دیلکستن *DAPALKASTAN* خیس خوردن
 دترانن *DATARANEN* راندن ،
 بیرون کردن با فشار
 دخشاردن *DAXŠARDAN* فشاردادن
 ددار *DADAR* فراوان ، بی حساب
 درار *DARAR* مخلوطی است از نمک و
 نعناع و خالیواش و گشنیز و چوچاق که چاشنی
 گوجه ترش و خیار است .
 درم *DARAM* وزن سابق که هر یک من
 دوپست درم بود
 دسانن *DESANEN* خیساندن

- دشکن *DAŠKAN* شکستن بآدست
- دکشن *DAKAŠEN* کشیدن ، سفت کردن
- دکلاهستن *DAKALAHASTAN* منحرف شدن از استقامت
- دگادن *DAGADAN* انداختن
- دله‌گولی *DEL GULI* آرغ
- دمردن *DAMARDAN* مردن در آب
- دنچ *DENJ* جای راحت و بی سروصدا
- دنده‌کوب *DANDA KUB* حلوائیکه مخصوص ضیابراست و با آرد و عسل ساخته میشود
- دوارستن *DAVARASTAN* گذشتن
- رد شدن
- دوجن *DUJEN* برچین کردن
- دوجون و وجون *DUJMNVUJUN*
- حرفهای جویده و بی سروه
- دوچکستن *DUČAKASTAN* چسپیدن
- دوچولکستن *DUČULKASTAN*
- پلاسیدن پژمرده شدن
- دوخادن *DUXADAN* صدا زدن
- دوخوفتن *DUXUFTAN* پنهان شدن
- دوراقاچ *DURAQAČ* راه دور
- دورده *DORDE* بار دیگر
- دوزه *DOZA* وزن سابق که هر دوزه یک

پنجاه بود و هر ۱۲ پنجاه یک من
 دوسکول *DUSKIL* تنه ردن
 دوشاب *DUŠAB* شیره انگور
 دوشواره *DUŠVARA* غذائی که با خمیر آرد
 و گوشت یکجا پخته میشود و اصل آن از بادکوبه
 است
 دوکمه ایلمک *DUKMAILMAK* دکمهای که
 با قیطان بسته و باز میشود
 دو هو *DUHO* ته مانده، روغن داغ شده
 دویان *DUYAN* ظرف گلی که برای خشک
 کردن برنج بکار میرود
 دهب بسر *DAHBBASAR* سر تا سر
 دیئن *DIEN* دیدن
 دی بیجا *DIBIJA* روده ماهی سفید
 دیچن *DIČEN* چیدن، مرتب کردن
 دیم *DIM* چهره، صورت
 دینیشه *DINIŠE* فرو نمیرود، کارگر نیست

ر

رجو *ROJU* غذا دادن اردک در آب
 رشته *RAŠTA* شیرینی مخصوص گیلان که
 ترکیبی است از آرد برنج و نشاسته که روی
 طشت مخصوص بالای اجاق ریخته میشود و بعد
 از بسته بندی و سرخ کردن با روغن داخل شکر مات
 شده می خیسانند و میخورند

رکج RAKAJ کوزه‌گر

رمستن RAMASTAN رمیدن ، از پهلوخم شدن

ز

زار و زبیل ZARUZABIL آه و فغان

زاما ZAMA شوهرخواهر

زرخ ZARX تلخ گزنده و بدمزه

زن خازی ZANXAZI خواستگاری

زیئن ZIEN زدن

زیتون پرورده ZEYTUN PARVARDA

ترکیبی است از زیتون و مفرگردوی سائیده

شده و آب انار ترش که چاشنی غذای گیلانیهاست

زیجی ZIJI زائیده ، شیرده

زیزا ZIZA پرنده ریز

س

ساج SAJ زلف

ساق SAQ سالم

سرامال SARAMAL همسن و سال

سار SASAR یکی از روستاهای گیلان

سل SAL استخر

سلندر SALANDAR آواره ، ویلان

سو SU روشنائی

سوس SUS سنگدان مرغ

سوکولو	SUGULU	خروس
سولعه	SULFA	سرفه
سهش	SAHAŠ	گند ، بوی بد
سیرابیج	SIRABIJ	غذائی است مرکب از برگ سیر سرخ شده که با کره و تخم مرغ برشته میشود
سیرقلیه	SIRQALYA	غذائی است مرکب از مرغ یا قرقاول پخته شده با برگ سیر و لپه و تخم مرغ و نمک و ادویه
		ش
شالهکی	ŠALAKI	پارچهء دم دست که با آن ظروف را پاک می کنند
شامیسکتی	ŠAMISKITI	شیرین عقل ، مشنگ
شانته	ŠANTE	خل
شب چره	ŠABCERA	تنقل
شعبار	ŠABAR	شاهوار
شفاخازی	ŠAFAXAZI	شفاعت
شلم کلم	ŠALAMKALAM	لت وپار
شله	ŠELLA	خالص ، پاک ، بی عشق
شماشور	ŠAMAŠUR	ماجر اجو ، آشوب طلب
شندره	ŠANDARA	پاره پوره
شنگ	ŠANG	خرسند (به معنی دله هم هست)

شنگول	ŠANGUL	شاد، سرحال
شوروم	ŠURUM	مه صبحگاهی
شون و آمون	ŠONUAMON	رفت و آمد
شیش خاره	ŠIŠXARA	تالار، ایوان شیشه‌بند
شیلان‌کشی	ŠEYLANKAŠI	بهره‌برداری
فراوان		
ف		
فاکشن	FAKAŠEN	کشیدن بسختی با دست
فاکون	FAKUN	محلی از خانه روستائی
		که در آن گوساله و خرده‌ریز نگاه میدارند
فآندر	FAANDER	نگاه نکن
فایطون	FAYTUN	درشکه (کلمه روسی است)
فتربند	FATARBAND	نام یکی از روستاها
فترستن	FATARASTAN	تار و مار کردن
فچمستن	FAČAMASTAN	دولا شدن
فرنه	FARNA	صدائی که از سینه شخص خوابیده بلند میشود
فس	FES	چسو
فشکن	FAŠKAN	شکستن با جسم سخت
فصوص	FOSUS	اصول، حقایق، معانی
فل	FAL	پوسته برنج
فو	FU	فوت
فوبوبو	FUBOBU	ریخته بود

فوجه	FUJE	ریخته است
فوتورگان	FUTURKAN	هجوم ، حمله
فوخاستن	FUXASTAN	فرو بردن ، بلعیدن
فوخوفتن	FUXUFTAN	سوار شدن
فوداشتن	FUDASTAN	شلیک کردن
فورانن	FURANEN	رانندن ، هی کردن
فورسستن	FORSASTAN	بازشدن دمل ، پاره شدن
فورش	FURŠ	شن ، ماسه
فوزن	FUØEN	بستن درب
فوکودن	FUKUDAN	ریختن
فووستن	FUVOSTAN	ریخته شدن
فوگوردستن	FUGURDASTAN	واژگون شدن
فی بیج	FIBIJ	ماهی پخته شده
فیت	FIT	تحریک
فیج	FIJ	چانه
فیچالستن	FIČALASTAN	چلانندن ، فشردن
فیشادن	FIŠADAN	دور ریختن
فیلی	FILLI	آب دهان
فین	FIN	ریختن آب دماغ
فیوز فوتورگان	FIYUZFUTURKAN	
تنه زدن با حمله و فشار		
ق		
قاش	QAS	خط گذاشتن با مداد روی ابرو

قبیده QOBEYDA یکنوع شیرینی مدور شبیه‌گز اصفهان
 قلق QOLLAQ عوارض ، باج (کلمه اصلا ترکی است)
 قندره QONDARA نوعی کفش

قورقوشوم QORQOŞUM زمخت ، وزنه ، سربی کعبه
 نه دام صیادی وصل میکنند برای فرورفتن در آب (بمعنی
 چهارپاره‌ای که در فشنگ‌های باروتی شکاری بکار می‌برند نیز
 هست)

قوزل یوزی QOZELYUZI جمله عربی اقتل المودی قبل
 ان یودی است بزبان مرد دهاتی

قولینا QULEYNA به آدم مقبزو با اصطلاح عصاقورت
 داده گفته میشود

قیلان نهار QEYLANNAHAR آنچه مردم روستا پیش از
 صرف ناهار تناول میکنند .

ک

کاپیش KAPİŞ حیوان انگل زیر زمینی

کاتیل KATIL آرواره

کاس KAS زاغ

کاس کولی KASKULI نوعی ماهی کولی که طلائی رنگ است

کال KAL نارس ، ناپخته

کالبی KALABI ظرفی که از تپاله گاو برای احتیاجات
 زراعتی ساخته میشود

کاؤل KAVAL خیش ، گاواهن

کبج KABC چانه

کیور	KAPUR	ماهی فلس زار زردوش به جثه ماهی سفید
کیه	KOPA	تل خاک ، گوشه تالار
کت	KAT	در مسئله نوغان بمعنی ضایع شدن پيله
کترا	KATARA	کفگیر
کترا مچه	KATARAMAČČA	چانه سوراخ سوراخ
کتل	KATAL	چهارپایه کوتاه
کتله	KATALA	کفش چوبی
کج	KAJ	نوعی ابریشم
کر	KOR	دختر
کرات	KARAT	مرغی که هنوز به تخم نیامده
کرچی	KARČI	کارگر ، مزدور
کرکر	KARKAR	صدای مرغی که موقع تخم کردنش باشد
کروج	KRUJ	انبار برنج
کش پيله	KAŠPILA	جیب و بغل
کشاشون	KAŠAŠON	در بغل رفتن
کشک ساوستن	KAŠKSAVASTAN	کشک
سائیدن (اصطلاحاً " بمعنی گفتن اغراق است)		
گفتن	KAFTAN	افتادن
کلاچ	KALAČ	کلاغ
کلدوم	KOLDUM	گاودم کوتاه
کلمجین	KALMAJIN	کرمو
کله	KALA	منقل
کنش	KANEŠ	عمل

- کن کن KENKEN صبر ، حوصله
- کوچه KMPCA نوعی پارچه
- کوت بز KUTBAZAN پر ، لبالب
- کورش KURŠ تپه‌ای که در اثر خرابی یا سوختگی خانه
بوجود آمده باشد ، بمعنی زیاد سوخته شدن نیز هست
- کوساپت KUSAPET عهد قدیم
- کوشال KOŠAL ابله
- کول KOL پشت ، تپه ، پشته
- کولتان دلخوش KOLTAN DELXOŠ برهنه خوشحال
- کولی KULI نوعی ماهی ریز فلس دار
- کولکاپیس KULKAPIS نوعی بلبل که موی آشفته دارد
و بخود فرو میرود و آواز هم نمیخواند
- کومه KUMA جایگاه موقت که با شاخه‌های درخت
ساخته میشود
- کونوس KUNUS ازگیل
- کوئی لو KUILU بوته کدو
- کیش خال KIŠXAL شاخه درخت شمشاد که از
آن جارو ساخته میشود
- گی
- گابیل GABIL لوجه
- گاز GAZ دندان
- گاز ایشکره CAZIŠKARA دندان قروچه
- گاز روبار GAZRUBAR نام رودخانه‌ای است

گالش	GALAS	دهقان کوهی
گرده کله	GARDAKALA	حلقه زدن
گرده گیج	GARDAGIJ	گردش
گزنه	GARZANA	گزنه
گرگردانن	GARGARDANEN	دور سر گرداندن
گرنجی	GARANJI	فروری
گروب	GEROB	گرو
گنستن	GANASTAN	برخورد کردن ، تصادف
گودار	GUDAR	محل عبور از رودخانه
گودر	GODAR	گوساله نر
گورخانه	GORXANA	رعد
گوراب سر	GURABSAR	نام محلی است (اصطلاحاً "بمعنی قبرستان نیز هست)
گولاز	GULAZ	مباهات جست و خیز شادمانه
گوله	GULA	بادکش با کوزه
گومار	GUMAR	مخفیگاه حیوانات وحشی در جنگل
ل		
لا	LA	پوشاک
لابیل	LABIL	آب دهان
لاپ	LAP	تمام ، بکلی
لاس	LAS	نوعی ابریشم
لاکو	LAKU	نان برنجی
لال پینه	LALPITE	جود ، آنکه زبانش میگیرد

لبج	LABČ	لب کج
لبله	LABLA	ظرفی که انگور چیده شده در آن ریخته میشود
لبله گرفتن	LABLAGIFTAN	اصطلاحاً "بمعنی موافقت کردن است"
لپه	LAPPA	موج ، بمعنی تویی که بانخ بهم پیچیده شود نیز هست
لس	LAS	سست
لشکه لور	LAŠKLAVAR	فراوان
لو	LU	بوته ، گوشه خربزه و هندوانه و کدو
لوپایه	LOPAYE	چوب نازک دراز
لوچان	LOČAN	دهان کجی
لوچه	LOČA	لب کوچک
لوشه	LOŠA	گوشه
لوفت	LOFAT	منت
لول	LUL	گیج ، منگ
لونتوز	LUNTUZ	جفتک انداختن
لیشه	LEYŠA	گوساله ماده

م

ماچی	MAČČI	بوسه
مافینگی	MAFINGI	کسیکه تو دماغی حرف میزند
ماندی بوکوده	MANDIBUKUDA	خسته شده
ماهی مالتا	MAHIMALTA	ماهی تنوری

متنجن خوراکی است مرکب از مرغ پخته شده با روغن و گردوی سائیده و آب غوره و خیار یا کدو یا بادنجان کشمش و قیسی و گلپر و دارچین مرده خاخور *MARDXAXUR* خواهر شوهر

مرد گود *MARDGUD* نزدیکان شوهر

مرده مار *MARDMAR* مادر شوهر

مرغه لاکو *MORQLAKU* نان برنجی با مرغ فسنجان خشک

مسکو ویسکی *MOSKOVISKI* نوعی بازی بیلیارد

مشکل موخورد *MOŠKELMOXORD* نازک نارنجی

ملاقه *MALAQQA* قاشق چوبی

مله *MALLA* صدای نوازش گاو ماده از بچه اش

منازه بازار *MANRABAZAR* محلی از توابع صومعه سرا

موتال پنیر *MUTALPANIR* پنیر خیکی

میرزا قاسمی *MIRZAQASEMI* خوراکی است مرکب

از بادنجان کباب شده که با روغن و سیر و تخم مرغ و گوجه

فرنگی و زردچوبه و نمک و ادویه پخته شده باشد

میرزا قلمدان *MIRZAQALAMDAN* کاغذنویس های

عادی و دوره گرد

ن

ناز خاتون *NAZXATUN* خوراکی است مرکب از گوشت و

بادنجان پخته شده با نعناع و جعفری و آب غوره و نمک و فلفل

- نام آویر *NAMAVIR* گم شده نام (نوعی دشنام است)
- نصوص *NOSUS* کلماتی که معانی روشنی دارند و قابل تاویل نباشند
- نصیرخانی *NASIRXANI* حلوائی مخصوص اطفال منسوب به نصیرخان نام شبیه پوپشک
- نقل *NOOL* آفت کرم ابریشم
- نوبین *NOBIN* چوب مجوف دراز مخصوص انتقال آب از محلی به محل دیگر (نایسمان)
- نوسوجه *NUSMJA* نسوزد
- نیشن *NIVRE* نشستن
- نیوره *NIVRE* والا
- و
- وابیجکا *VABIJKA* سرخ شده دل و قلوه و جگرگوسفند با پیاز و گوجه فرنگی که نام فارسیش چغور بغور است
- وابیشتن *VABIŠTAN* سرخ کردن ، بودادن
- وابین *VABIN* تکه ، مقدار بریده شده
- واپرسن *VAPARSEN* پرسیدن ، سؤال کردن
- واچراهستن *VACARAHASTAN* پاره شدن ، از هم باز شدن
- واچن *VACEN* واچیدن
- واچوکستن *VACUKASTAN* از درخت بالا رفتن

از هم باز میشود	VADAYE	وادایه
سقط کردن (بمعنی آویزان	VARGADAN	وارگادن
		کردن نیز هست)
بخاطر ، برای	VASA	واسا
مالیدن	VASEN	واسن
مالیده شدن ، تماس یافتن	VASUXASTAN	واسوخستن
باز ، باشه	VAŠAK	واشک
آب از چاه کشیدن	VAQUŠTAN	واغوشتن
خسته شدن ، بمعنی تماس	VAKAFTAN	واکفتن
		گرفتن با کسی بدون تمایلش نیز هست
برداشتن دیگ از روی اجاق	VAGIFTAN	واگیفتن
باز کردن	VAKUDAN	واکودن
آویزان کردن	VALANEN	والانن
لیسیدن	VALIŠTAN	والیشتن
ماندن بی حرکت شدن	VAMANASTAN	وامانستن
تفتیش ، جستجو کردن بمعنی	VAMOXTAN	وامختن
		آموزش دادن نیز هست
	VANG	وانگ گریه
	VAVOSTAN	واوستن باز شدن
	VAR	ور طرف ، سهم قسمت
	VARJA	ورجا پهلو ، پیش ، طرف
	VARVARA	وروره کهنه ، کثیف
	VALAŠ	ولش تمشک

- ولگ VALG برگ
- ونال VANAL نگذار
- وونها VUNHA دعوا ، غوغا
- وهاشت VAHAŠTAN گذاشتن
- ویجین VIJIN کندن علف‌های هرزه از مزرعه، برنج
- ویریس VIRIS ریسمانی با الیاف گاهی
- ویریشتن VIRIŠTAN برخاستن ، بلند شدن
- ویشتائی VIŠTAI گرسنگی
- وینجی VINJI سقر
- ه
- هاچین HAČIN فقط ، تنها ، بیخود
- هارای HARAY فریاد
- هتوره HATORE این چنین
- هسا HASA الان
- هفتابجار HFTABAJAR یکنوع ترشی مرکب از سبزی همه‌جور، اضافه، فلفل و گشنیز و خالیواش و مرزه
- هناع و ترخون
- هفت دغان HAFTDAQANAN نام یکی از محال ضیاءبر است که آرامگاه سید شرفشاه آنجاست
- هوزار HOZAR بلبل
- هوزاره HOZARE شگفتا ، ای عجب
- هوسا HUSA آنوقت
- هونقدر HUNQAZAR همانقدر

هونگ HAVANG هاون

هنقذر HANQAZA همین اندازه

هیئن HIEN خریدن

هیدره HIZZARA هیچ

هیست چره HISTUČURA . خیس و آب کشیده

ی

یارستن YARASTAN سائیدن

یالانچی YALANČI واژه ترکی یعنی مردی مسخره

که حرکات بند باز را تقلید میکند

یاپونچی YAPUNČI طپوس ضخیم پشمی که درز مستانها

بدوش میگیرند

یراق چین YRAQČIN آماده شدن برای انجام کار

یراق دبستن YRAQDABASTAN پوشیدن لباس

که در آن یراق بکار رفته

www.KetabFarsi.com

از انتشارات طاعنی :

- ۱ - مشروطه گیلان از یادداشتهای رایینو
به انضمام وقایع مشهد در ۱۳۳۰ ه . ق
به کوشش محمد روشن
- ۲ - ولایات دارالمرز ایران ، گیلان
از ه . ل . دایینو . ترجمه جعفر خمایی زاده
- ۳ - سرزمین و مردم گیل و دیلم
با گزارشی کوتاه از مبارزات دهقانی مردم گیل و دیلم
نوشته سید محمد تقی میرابوالقاسمی

www.KetabFarsi.com

www.KetabFarsi.com

۳۴۰ ریال

www.KetabFarsi.com

173